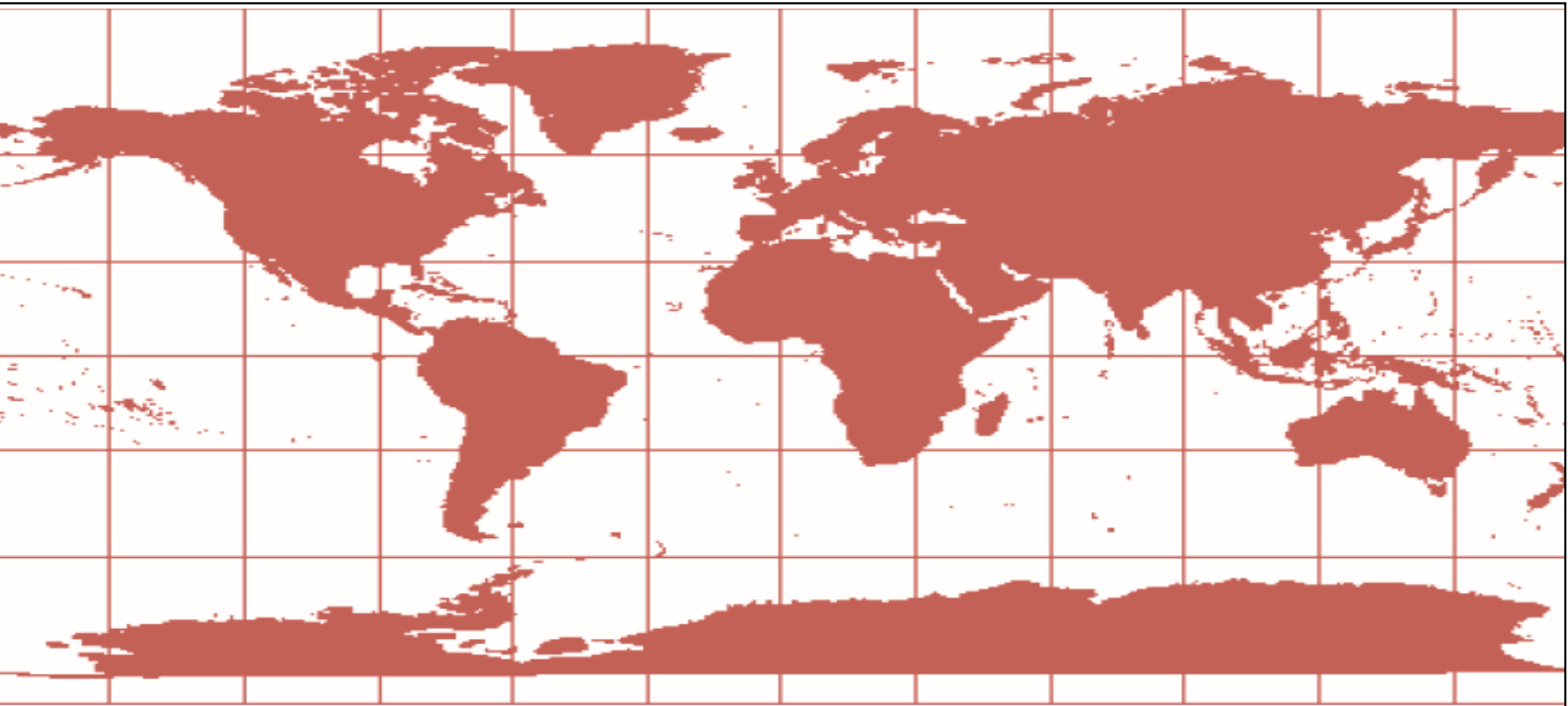

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

وضعیت و چشم انداز کوتاه مدت اقتصاد جهان از منظر سازمان ملل متحد

رشد مطلوب اقتصاد جهانی در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ هم ادامه خواهد داشت و در عین حال برخی از کشورها با چالش‌ها و عدم قطعیت‌هایی در حوزه‌های تجارت و بازارهای مالی همراه با رشد نابرابری‌ها و احتمال تشدید انتشار آلودگی کربن، روبرو خواهند شد. بهره‌برداری بهینه سیاست‌گذاران جهان از فرصت رونق اقتصادی طی سال‌های مورد بررسی با هدف طراحی و اجرای بموقع و درست اصلاحات ساختاری به منظور حرکت به سوی تحقق اهداف توسعه پایدار و رشد فراگیر یکی از پیام‌های مهم گزارش اخیر سازمان ملل متحد است که در مطلب تهیه شده به جزئیات آن پرداخته شده است.

"گزارش چشم انداز و وضعیت اقتصاد جهانی ۲۰۱۸ سازمان ملل، نشان می‌دهد که شرایط فعلی اقتصاد کلان فرصت بزرگتری را برای سیاست‌گذاران فراهم می‌کند تا برخی از مشکلات سیستماتیک ریشه‌ای و عمیق و همچنین تفکر کوتاه‌مدت را که همچنان مانع پیشرفت و دستیابی به اهداف توسعه پایدار هستند، را تعیین و رفع نمایند."

آنتونیو گوترش، دبیر کل سازمان ملل متحد

چکیده

چشم انداز کوتاه مدت اقتصاد جهانی رو به بهبود است. انتظار می‌رود که تولید ناخالص داخلی جهان در دو سال ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹، سالانه ۳٫۲ درصد رشد کند. در مقایسه با پیش‌بینی‌های قبلی، رشد بیشتر اقتصاد جهان از محل اقتصادهای توسعه‌یافته و رشد دستمزدها، ایجاد شرایط مطلوب‌تر سرمایه‌گذاری و تاثیر کوتاه مدت بسته تحریک مالی در امریکا، اتفاق می‌افتد.

افزایش قیمت انرژی و فلزات، پشتیبان بهبود تدریجی وضعیت اقتصادهای صادرکننده کالاهای اساسی است. با این حال بهبود رشد اقتصادی با رشد ریسک‌های رو به پایین از جمله افزایش احتمال منازعات تجاری بین اقتصادهای اصلی، افزایش عدم قطعیت در رابطه با تعدیل سیاست پولی در اقتصادهای توسعه‌یافته، بالا بودن سطوح بدهی‌ها و رشد آنها و تنش‌های ژئوپلیتیکی بزرگتر، روبروست.

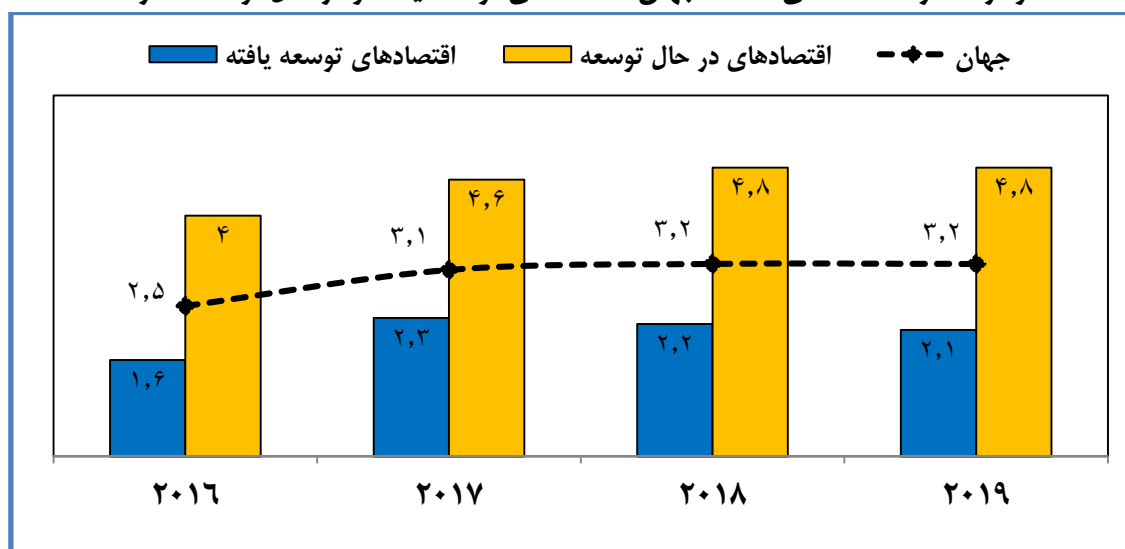
تصویر فعلی اقتصاد جهان حاکی از بروز چالش‌هایی برای پیشرفت در زمینه دست‌یابی و تحقق اهداف توسعه پایدار دارد. بهبود مستمر در شرایط اقتصاد جهانی فرصتی را برای ارتقاء استانداردهای زندگی در مقیاسی بزرگتر فراهم می‌کند. در عین حال به سیاست‌هایی برای کاهش نابرابری و اطمینان‌یابی از اینکه عواید ناشی از بهبود رشد اقتصادی به طور گسترده تسهیم شده، نیاز است. شتاب رشد اقتصادی جهان هزینه‌های زیست‌محیطی را هم بدنبال دارد. در سال ۲۰۱۷ آلودگی ناشی از دی‌اکسیدکربن در جهان افزایش یافت. تلاش‌های فعلی برای مستقل کردن رشد اقتصادی جهان از رشد آلودگی کربن در جهت تامین اهداف موافقت‌نامه پاریس، کافی نیست. در حوزه تجارت سیاست‌گذاران با رشد گرایش‌ها برای دور شدن از چارچوب‌های بین‌المللی، مواجه هستند.

خلاصه وضعیت اقتصاد جهانی

- انتظار می‌رود اقتصاد جهان از رشد سالانه یکنواخت ۳,۲ درصد طی سال‌های ۲۰۱۷ الی ۲۰۱۹ برخوردار باشد (نمودار ۱).
- نزدیک به دو سوم کشورهای جهان رشد اقتصادی قوی‌تری را در سال ۲۰۱۷ در مقایسه با سال ۲۰۱۶ تجربه کردند.
- کشورهای آرژانتین، برزیل و فدراسیون روسیه اقتصادهایی هستند که در سال ۲۰۱۷ از رکود خارج شدند.
- رشد اقتصادی در کشورهای کمتر توسعه یافته در سال ۲۰۱۸ به ۵,۲ درصد و در سال ۲۰۱۹ به ۵,۵ درصد خواهد رسید که اگرچه پیشرفت خوبی را در مقایسه با ۱۶-۲۰۱۵ نشان می‌دهد ولی همچنان کمتر از هدف ۷ درصدی منظور شده در اهداف توسعه پایدار است. انتظار می‌رود که اقتصادهای بنگلادش، میانمار، کلمبیا، اتیوپی و جمهوری تانزانیا رشد نزدیک به ۷ درصد را داشته باشند.
- بیش از ۷۵ درصد (سه‌چهارم) از شتاب رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۱۷ ناشی از رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص است.
- تجارت کالایی جهان با بالاترین سرعت از زمان بروز بحران مالی، در حال افزایش است که محرک اصلی آن رشد قوی تقاضا برای واردات در منطقه آسیای شرقی است. انتظار می‌رود در صورت عدم تشدید تنش‌های تجاری، رشد تجارت جهان از ۴,۳ درصد در سال ۲۰۱۷ به ۳,۸ درصد در سال ۲۰۱۸ برسد. در سناریوی جایگزین مرتبط با افزایش تنش‌های تجاری در جهان و رشد موانع تجارت، پیش‌بینی می‌شود رشد تجارت به ۱,۸ درصد کاهش یابد.
- انرژی‌های تجدید پذیر بیش از ۶۰ درصد از ظرفیت نصب شده جدید در حوزه طرح‌های نیرو در جهان در سال ۲۰۱۷ را در بر می‌گیرد در حالی که سهم این انرژی‌ها در تولید نیرو در جهان، فقط ۱۲,۱ درصد است. در صورت حفظ نرخ رشد سال ۲۰۱۷، بیش از ۵۵ سال زمان لازم خواهد بود تا سهم انرژی‌های تجدید پذیر در کل ظرفیت تولید نیرو در جهان به ۵۰ درصد برسد.

نمودار ۱- رشد اقتصادی سالانه جهان، اقتصادهای توسعه یافته و در حال توسعه - درصد

نکات برجسته در رابطه با تحولات منطقه‌ای

- شکست در رفع نابرابری‌ها و موانع ساختاری بلند مدت که مانع رشد اقتصادی شده ممکن است موجب شود تا حدود یک چهارم از جمعیت افریقا تا سال ۲۰۳۰ در فقر شدید باقی بمانند.
- مناطق شرق و جنوب آسیا و شرق افریقا رشد سالانه بالای ۵٫۸ تا ۶٫۸ درصد را در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ تجربه خواهند کرد.
- در سال ۲۰۱۷، نیمی از رشد اقتصاد جهان ناشی از رشد اقتصادهای منطقه شرق و جنوب آسیا بوده است.
- رشد اقتصادی چین در سال ۲۰۱۷ حدود ۶٫۹ درصد بود که برای اولین بار طی شش سال اخیر، بر سرعت رشد آن افزوده شده است.
- تحولات بازار نفت و عوامل ژئوپلیتیکی بر چشم انداز اقتصادی منطقه غرب آسیا سایه انداخته است.
- انتظار می‌رود بعد از تجربه رشد مثبت اقتصادی منطقه امریکای لاتین و کارئیب در سال ۲۰۱۷، روند مزبور در سال‌های ۲۰۱۸ الی ۲۰۱۹ هم ادامه یابد که در هر حال نرخ‌های رشد، کمتر از نرخ رشد در خلال افزایش قیمت کالاهای اساسی در دهه ۲۰۰۰ خواهد بود.
- همراه با برگشت رشد اقتصادی فدراسیون روسیه، انتظار می‌رود که رشد اقتصادی در منطقه کشورهای مستقل مشترک المنافع CIS، تقویت شود. پیش بینی می‌شود که رشد اقتصادی این منطقه در سال‌های ۲۰۱۸ الی ۲۰۱۹ حدود ۲٫۱ درصد باشد که کمتر از نرخ رشد قبل از بحران‌ها بوده و عوامل چرخه‌ای و ساختاری چشم‌انداز کوتاه مدت و بلند مدت، را تحت تاثیر قرار خواهد داد.
- صرف نظر از عملکرد رشد قوی اقتصادی در منطقه اروپا، متوسط نرخ بیکاری در این منطقه حدود ۱۶٫۶ درصد است و بیش از یک سوم از جمعیت جوان در برخی از کشورهای این منطقه، بیکار و فاقد شغل هستند.

لزوم رفع موانع توسعه با توجه به افزایش ریسک‌ها

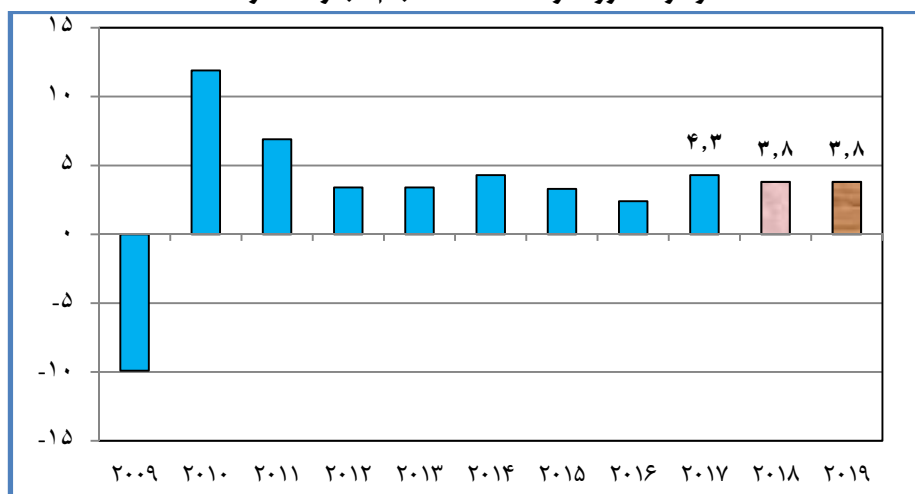
با توجه به بهبود ایجاد شده در شرایط کلان اقتصادی، فضای بیشتری برای سیاست‌گذاران جهت تمرکز بیشتر بر موانع ریشه‌ای پیشرفت و توسعه و تحقق اهداف توسعه پایدار، فراهم می‌گردد. مواردی نظیر شتاب‌دهی به فرآیند متنوع سازی اقتصاد، مقابله با رشد نابرابری، پشتیبانی از سرمایه‌گذاری‌های ضروری، تقویت نهادها و حکمرانی با هدف ایجاد محیط کسب و کار پویاتر و شفاف‌تر در این مجموعه قرار می‌گیرند. استمرار ریسک‌های اقتصادی، توجه بیشتر کشورها را به ضرورت ایجاد اقتصادی مقاوم‌تر در برابر شوک‌های آتی جلب می‌کند.

قوت‌گیری رشد تجارت جهانی

طی دو ماه نخست ۲۰۱۸، رشد حجم تجارت کالایی، تقویت شده که در راستای استمرار افزایش تولیدات صنعتی جهان است. برای اولین بار طی سالهای اخیر، کلیه مناطق اقتصادی جهان مشارکت مثبتی در رشد تقاضای جهانی برای واردات داشتند که منعکس‌کننده بازیابی گسترده تقاضا در جهان است. این امر تا حدودی منبعث از بهبود مستمر در حوزه سرمایه‌گذاری در اقتصادهای توسعه یافته و وجود تقاضای داخلی قوی در آسیای شرقی بویژه در کشور چین است.

رشد قوی تقاضا برای محصولات الکترونیکی باعث رشد تجارت درون منطقه‌ای در آسیای شرقی هم شده که به نوبه خود موجب یکپارچگی بیشتر شبکه تولید جهانی صنعت شده است. شاخص‌های پیشرو در بسیاری از اقتصادهای توسعه یافته و در حال توسعه از روند مستحکم‌تر ممتد تجارت در ماه‌های آتی ۲۰۱۸ حکایت می‌کند. بدنبال تحقق رشد ۴,۳ درصدی در حجم تجارت کالاها و خدمات جهان در سال ۲۰۱۷، انتظار می‌رود که رشد مزبور در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ با سرعتی کمتر و با نرخ ۳,۸ درصد ادامه داشته باشد (نمودار ۲). در هر حال وجود ریسک‌های رو به پایین، احتمال افزایش عدم قطعیت در سیاست‌های تجاری و افزایش اختلافات میان اقتصادهای اصلی را تشدید خواهد نمود.

نمودار ۲- روند رشد سالانه حجم تجارت- درصد

منبع داده‌ها: سازمان ملل متحد

بهبود وضعیت صادرکنندگان انرژی و فلزات

رشد قوی تقاضا برای واردات موجب افزایش بهای انرژی و فلزات خواهد شد. متوسط قیمت ۶۸ دلار در هر بشکه نفت برنت طی چهارماه نخست ۲۰۱۸ در مقایسه با ۵۴ دلار در هر بشکه در سال ۲۰۱۷، شاهدی بر تایید این موضوع است. پیش بینی می‌شود افزایش بهای فلزات در سال ۲۰۱۸ هم ادامه یابد که محرک اصلی آن رشد قوی تولیدات صنعتی بویژه در کشور چین است. قیمت محصولات کشاورزی ثابت خواهد ماند ولی قیمت این محصولات در برخی از مناطق افریقا یا آسیای غربی تحت تاثیر خشکسالی و یا تعارضات منطقه خواهد بود.

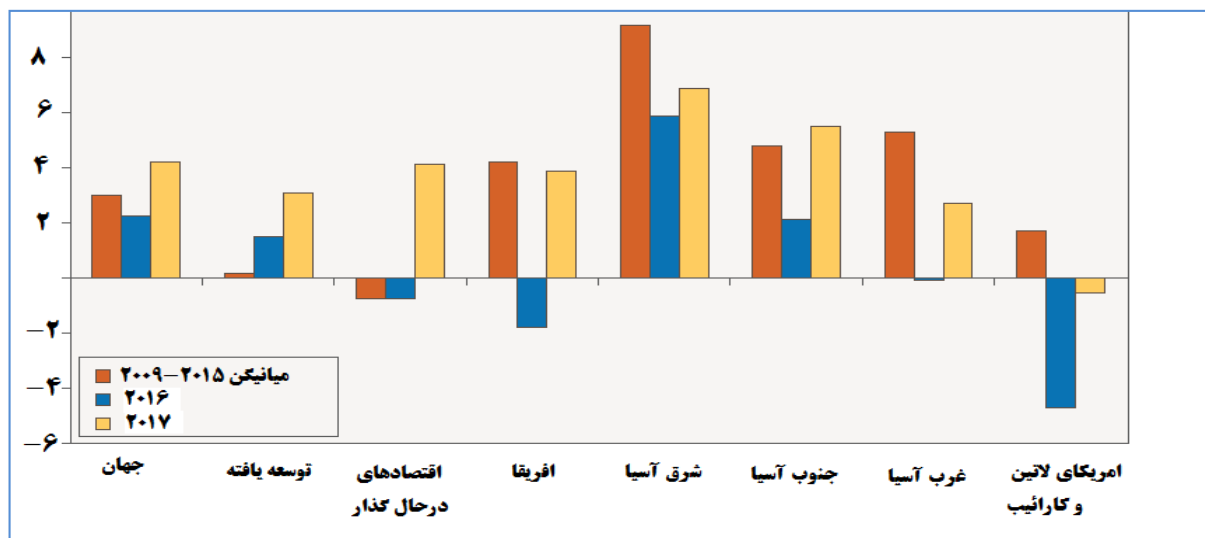
شرایط نسبتاً مطلوب بازار مالی جهان

صرف نظر از محدود شدن سیاست پولی در بانک‌های مرکزی مهم، نقدینگی بالای بازار و سیستم بانکی در اقتصادهای توسعه یافته، شرایط مالی جهان تا حد زیادی مطلوب باقی خواهد ماند. با وجود افزایش نوسانات، انتظار سوددهی در بازار سرمایه جهان تا حد زیادی مثبت است و تامین اعتبارات برون مرزی بانکی بهبود می‌یابد. در عین حال بعد از افت مشاهده شده در سالهای ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶، جریانات اوراق و سهام به سمت اقتصادهای نوظهور بهبود یافته است که این موضوع به حفظ هزینه‌های نسبتاً پایین دریافت وام و اسپرد کمک خواهد نمود.

رشد سرمایه‌گذاری

شرایط سرمایه‌گذاری از اوایل سال ۲۰۱۷ به بعد بهبود یافته (نمودار ۳) و مشارکت سرمایه‌گذاری در رشد اقتصاد جهان در سال ۲۰۱۷ بیش از سه چهارم بوده است. در واقع رشد سرمایه‌گذاری توسط غیر مقیمان در کشورهای توسعه یافته قوی‌تر بوده و در سال ۲۰۱۷ سرمایه‌گذاری در زمینه ماشین آلات و تجهیزات در تعدادی از اقتصادهای بزرگ از جمله کانادا، فرانسه، آلمان، ژاپن، اسپانیا و امریکا، تقویت شده است.

نمودار ۳- رشد سالانه سرمایه‌گذاری در مناطق مختلف جهان - درصد

منبع: سازمان ملل متحد

عملکرد سرمایه‌گذاری در اقتصادهای در حال گذار و در حال توسعه، از یکنواختی بیشتری برخوردار است. تقاضا برای سرمایه‌گذاری در آسیای شرقی از جمله اندونزی، مالزی و فیلیپین بالاست که بدون در نظر گرفتن رشد قوی تجارت، باعث تشدید رشد تولیدات صنعتی و سرمایه‌گذاری عمومی در حوزه زیرساخت خواهد شد.

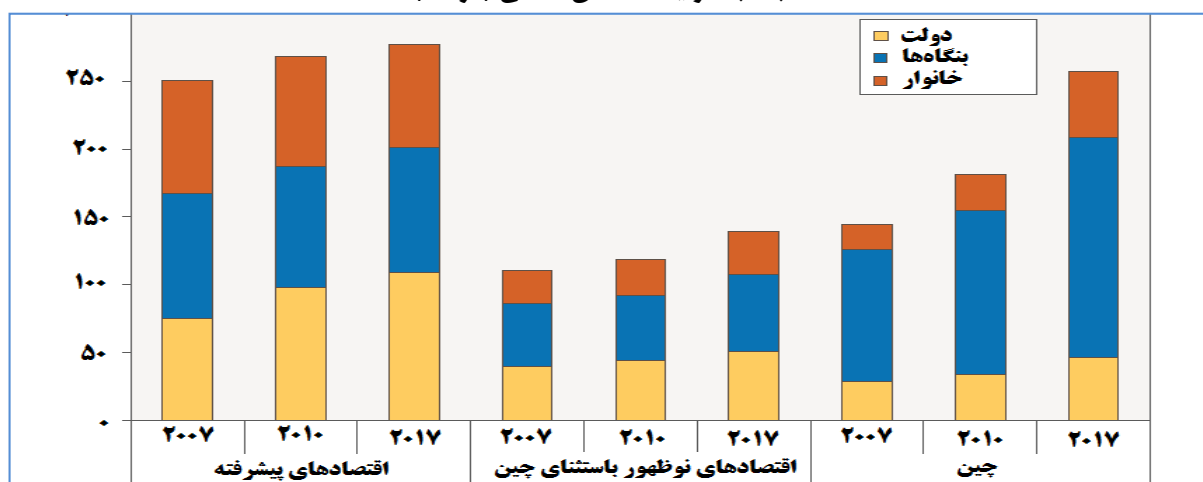
همچنین پیشرفت‌هایی در رابطه با چشم انداز سرمایه‌گذاری در برخی اقتصادهای وابسته به کالاهای اساسی نظیر برزیل، شیلی، نیجریه، پرو و روسیه هم وجود دارد. در کشورهای با درآمد کم، که بازگشت سرمایه به سمت بالا گرایش دارد، سطح سرمایه‌گذاری برای نیل به رشد پایدار و فراگیر اقتصادی بویژه در برخی بخش‌های افریقا، کافی نیست. بعلاوه عمده سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنایع استخراجی تا فعالیت‌های متنوع تر اقتصادی، متمرکز شده است.

احتمال کاهش پشتیبانی پولی در حال توسعه و در حال گذار

در بسیاری از اقتصادهای در حال توسعه و در حال گذار، سیاست پولی در جهت حمایت از رشد، است در حالی که فشارهای تورمی و عدم قطعیت بالا در محیط بیرونی همچنان وجود دارد. اگرچه انتظار می رود برخی از کشورها که تعداد آنها در حال افزایش است، درجه تجهیز پولی خود را بتدریج کاهش دهند. استمرار شرایط پولی پشتیبان کننده در شکل‌گیری بدهی در برخی از کشورها موثر بوده که به نوبه خود چالش روز افزونی را برای بانک‌های مرکزی ایجاد کرده است. در اوایل ۲۰۱۸، تعدادی از صادرکنندگان بزرگ کالاهای اساسی از جمله آرژانتین، برزیل، کلمبیا، فدراسیون روسیه، افریقای جنوبی و زامبیا، نرخ‌های بهره خود را با هدف پشتیبانی از رشد اقتصادی کاهش دادند.

طی ده سال اخیر رشد بدهی در بخش بنگاه‌های غیرمالی چین، سهم بسزایی در افزایش سطح کل بدهی‌های اقتصاد این کشور داشته به نحوی که طی ده سال اخیر کل بدهی‌های این کشور نسبت به تولید ناخالص داخلی تقریباً دو برابر شده است (نمودار ۴).

نمودار ۴- وضعیت بدهی بخش غیر مالی در اقتصادهای پیشرفته، نوظهور با و بدون چین
نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)

در میان اقتصادهای واردکننده کالاهای اساسی هم برخی بانک‌های مرکزی در جنوب و شرق آسیا شامل چین، جمهوری کره، مالزی و پاکستان، نرخ‌های بهره خود را در سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ کاهش دادند. با توجه به بالا بودن عدم قطعیت خارجی، بانک‌های مرکزی می‌باید محتاط باشند. در برخی از کشورها بخصوص کشورهای منطقه آفریقا، سیاست پولی همچنان انقباضی بوده، ارزش پول ملی تضعیف شده و نرخ تورم در حال افزایش است.

چشم انداز رشد اقتصادی آسیا

انتظار می‌رود که رشد کوتاه مدت در منطقه شرق آسیا همچنان قوی باشد و این منطقه در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به ترتیب رشدهای ۵٫۸ درصد و ۵٫۷ درصد را تجربه کند. عوامل مهم رشد اقتصادی در این مناطق از رشد مصرف بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری عمومی ضمن بهبود مستمر تقاضای خارجی، ناشی می‌شود.

رشد اقتصادی در کشور چین، پر قدرت بوده و از مصرف بالا و سیاست‌های مالی حمایتی، نشأت می‌گیرد. صرف نظر از اصلاحات ساختاری، پیش‌بینی می‌شود که رشد اقتصادی چین بتدریج ملایم شده و از ۶٫۹ درصد در سال ۲۰۱۷ به ۶٫۵ درصد در سال ۲۰۱۸ و ۶٫۳ درصد در سال ۲۰۱۹ برسد.

در سایر اقتصادهای این منطقه هم چشم انداز رشد اقتصادی پایدار در انتظار است. مصرف بخش خصوصی محرک اصلی رشد بوده که با خلق اشتغال سالم، نرخ بهره کم و فشارهای تورمی ملایم، پشتیبانی می‌شود. ریسک‌های رو به پایین هم در منطقه در حال افزایش است. ممکن است محیط محدودتر تجارت جهانی پیامد منفی بر باز بودن تجارت منطقه و شبکه‌های گسترده تولید جهانی داشته باشد. در عین حال تنش‌های ژئوپلیتیکی در کره، ممکن است بر تصمیمات سرمایه‌گذاری و بازارهای مالی منطقه تاثیر داشته باشد. بدهی بالای بنگاه‌ها هم بر چشم انداز سرمایه‌گذاری در برخی از کشورها، اثر خواهد گذاشت.

در منطقه جنوب آسیا چشم انداز اقتصادی مطلوب همراه با رشد قوی تقاضای داخلی، سرمایه‌گذاری بالا در زیر ساختها و سیاست‌های پولی پشتیبان، در انتظار است. رشد اقتصادی در این منطقه بعد از تحقق رشد ۶ درصدی در سال ۲۰۱۷، در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ تقویت شده و به ترتیب به ۶٫۶ درصد و ۶٫۸ درصد خواهد رسید. نرخ تورم در این منطقه در سطح کم باقی خواهد ماند. این چشم انداز مثبت محیط توانمندسازی را برای اکثر کشورهای منطقه برای نیل به پیشرفت در زمینه تعیین چالش‌های اصلی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی فراهم می‌آورد.

انجام اصلاحات عمیق‌تر مانند تقویت حساب‌های مالی و رفع شکاف‌ها در حوزه زیرساخت، برای تقویت بهره‌وری و آشکارسازی پتانسیل رشد منطقه، مورد نیاز است. ریسک‌های رو به پایین در این منطقه شامل عقب‌گرد در اهداف اصلاحات، بالاگرفتن تنش‌های ژئوپلیتیکی منطقه و افزایش شدید بهای نفت می‌گردد.

از مهم‌ترین اقتصادهای این منطقه می‌توان به کشور هند اشاره کرد که رشد قوی مصرف بخش خصوصی به همراه پشتیبانی مالی و منافع کسب شده از اصلاحات انجام شده قبلی، از عوامل اصلی چشم انداز رشد بالا برای اقتصاد این کشور است. پیش بینی می‌شود رشد اقتصادی هند در سال ۲۰۱۷/۱۸ برابر با ۷,۵ درصد و در سال ۲۰۱۸/۱۹ معادل ۷,۶ درصد باشد. اگرچه مخارج سرمایه‌گذاری افزایش داشته ولی بهبود وضعیت سرمایه‌گذاری توسط بخش خصوصی همچنان یکی از چالش‌های مهم اقتصاد هند است.

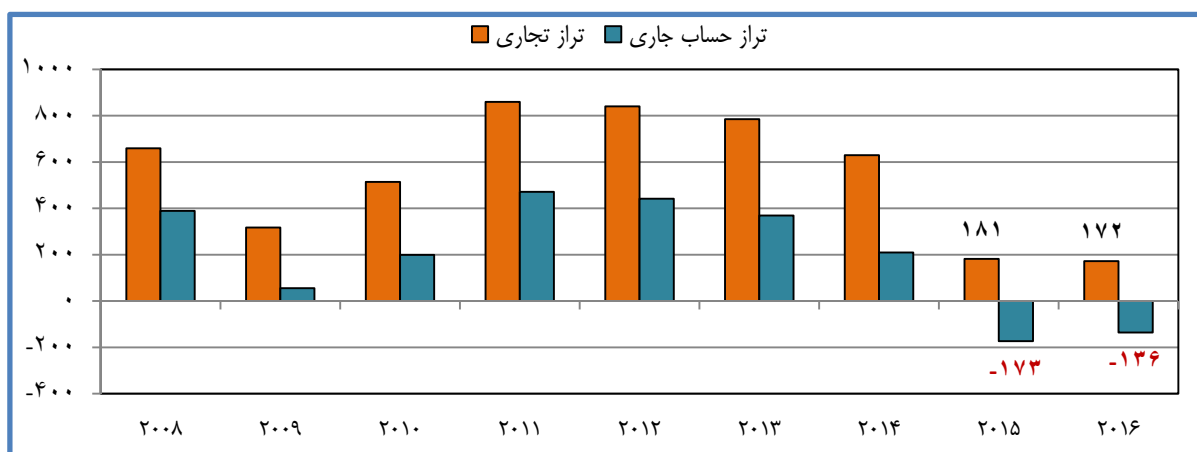
انتظار می‌رود که اقتصاد ایران بدلیل اعمال مجدد تحریم‌های تجاری، سرمایه‌گذاری و مالی از سوی امریکا، با چالش‌های بیشتری در آینده نزدیک مواجه شود. بعلاوه ضعف‌های ساختاری در اقتصاد ایران بدلیل سرمایه‌گذاری کم در بازه طولانی، فعالیت اقتصادی ایران را در میان مدت محدود خواهد نمود.

در بین اقتصادهای کوچکتر منطقه، انتظار می‌رود رشد اقتصادی پاکستان به علت رشد بالای سرمایه‌گذاری و بهبود تدریجی صادرات، تقویت شود. اقتصاد بنگلادش هم بیش از ۷ درصد رشد خواهد کرد که دلیل آن سرمایه‌گذاری بالا و سیاست پولی حمایتی است.

در منطقه غرب آسیا رشد اقتصادی از ۲,۳ درصد در سال ۲۰۱۷ به ۳,۳ درصد در سال ۲۰۱۸ افزایش خواهد یافت که علت آن رشد قوی‌تر کشور ترکیه است. رشد اقتصادی ترکیه در نیمه دوم ۲۰۱۷ افزایش داشت که تقویت تقاضای داخلی و ثبات تراز پرداخت‌ها از دلایل اصلی آن بود.

تعدادی از کشورهای عضو شورای خلیج فارس شامل بحرین، کویت، عمان، قطر، عربستان سعودی و امارات متحده عربی هم رشد بالاتری را در سال‌های پیش رو تجربه خواهند کرد. بخش غیر نفتی این گروه از کشورها رشد ثابتی خواهد داشت که توسط رشد تقاضا در بخش عمومی و با بهبود درآمدهای نفتی همراه خواهد شد. هزینه تامین مالی در این کشورها وضعیت با ثباتی داشته و اعتبارات هم افزایش خواهد یافت.

نمودار ۵- تراز حساب جاری و تراز تجاری کشورهای صادرکننده سوخت- میلیارد دلار

منبع: سازمان ملل متحد

بعد از افت شدید بهای نفت در سال ۲۰۱۵، تراز تجاری و همچنین تراز حساب جاری کشورهای صادرکننده سوخت هم کاهش قابل توجهی داشت (نمودار ۵). تراز تجاری این گروه کشورها که در سال ۲۰۱۱ به بالاترین سطح خود طی سالهای ماقبل یعنی حدود ۸۶۰ میلیارد دلار رسیده بود و تراز پرداخت‌های آنها مثبت و حدود ۴۷۱ میلیارد دلار بود، طی دو سال ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ منفی شد. یکی از چالش‌های مهم اقتصادهای نفتی، نحوه مقابله با پیامدهای منفی نوسانات بهای نفت از طریق تنوع بخشی به اقتصاد و افزایش سهم بخش غیر نفتی در تولید درآمدهای ارزی آنهاست.

در کشورهای اردن و لبنان، رشد تقاضای داخلی با وجود تورم ملایم، همچنان ضعیف است. وضعیت مالی این کشورها در راستای اجرای برنامه‌های اصلاحی متصل شده به دریافت کمک‌های بین‌المللی، مستحکم‌تر خواهد شد. علی‌رغم تعارضات نظامی مستمر، علائمی مبتنی بر ثبات اقتصادی در کشورهای عراق و سوریه مشاهده می‌شود. بهبود امنیت منطقه، اقتصاد عراق را پشتیبانی می‌کند. در مقابل انتظار می‌رود بهبود اقتصادی در سوریه در معرض وضعیت شکننده تراز پرداخت‌ها و تحریم‌های اقتصادی، خواهد بود. بحران‌ها در کشور یمن هم به علت تشدید مناقشات، وخیم‌تر شدن امنیت غذایی و تضعیف تراز پرداخت‌ها، از وضعیت نامناسبی برخوردار است.

پیام‌های کلیدی

- بهبود چشم‌انداز رشد اقتصادی جهان به ۳,۲ درصد برای سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ از تقویت اقتصادهای توسعه‌یافته، رشد قوی تجارت بین‌المللی و تجدید سرمایه‌گذاری ناشی می‌شود.
- افزایش تنش‌های تجاری بین اقتصادهای اصلی جهان، عدم قطعیت را در رابطه با تعدیلات سیاست پولی در کشورهای توسعه‌یافته افزایش داده که خود منجر به افزایش سطح بدهی‌ها شده و رشد منازعات ژئوپلیتیکی پتانسیل تنزل رشد اقتصادی فعلی را بدنبال خواهد داشت.
- افزایش موانع تجاری تهدیدی برای تقویت و رشد پایدار اقتصاد جهانی است ضمن اینکه پتانسیل واکنش بزرگ اقتصادهای در حال توسعه را هم بدنبال خواهد داشت.
- شتاب بخشی به تلاش‌ها برای مقابله با سطوح بالا و در حال رشد نابرابری بویژه از طریق ایجاد نهادها و سیاست‌های اجتماعی هدفمند، اطمینان بخشی لازم را در زمینه تسهیم بیشتر منافع رونق اقتصادی اخیر و همچنین نیل به اهداف توسعه پایدار را تامین خواهد نمود.
- بهبود شرایط اقتصاد جهانی فرصتی را برای کشورها در زمینه تمرکز بیشتر بر مسائل بلند مدت از جمله رشد اقتصادی کم‌کربن، کاهش نابرابری‌ها، تنوع بخشی به اقتصاد و حذف موانع ریشه‌ای و عمیق بازدارنده توسعه، فراهم کرده است.
- شرایط سرمایه‌گذاری جهان با توجه به کاهش نوسانات مالی و کاهش شکنندگی بخش بانکی، بهبود تعدادی از بخش‌های اساسی و چشم‌انداز قوی‌تر اقتصاد کلان جهانی، رونق یافته است.

معاونت بررسی‌های اقتصادی

- عدم قطعیت‌ها در رابطه با سیاست تجاری، تاثیر تعدیل ترازنامه در بانک‌های مرکزی مهم به همراه رشد بدهی‌ها و ریسک‌های بلند مدت مالی، همچنان اثرات معکوسی بر سرمایه‌گذاری دارد.
- بازارهای مالی جهان در سال ۲۰۱۷ تا حد زیادی شناور بودند که این شرایط خوش‌خیم ممکن است مانع از آشکار شدن برخی از ریسک‌های پنهان و عدم قطعیت‌ها در سیستم مالی جهان، شود.
- بسیاری از اقتصادهای در حال توسعه و در حال گذار بخصوص آن اقتصادهایی که بخش‌های مالی تحت فشار استرس دارند، با افزایش ناگهانی ریسک‌ها، محدودتر شدن شرایط نقدینگی جهانی و خروج ناگهانی سرمایه‌ها مواجه خواهند شد.
- پیشرفت‌های اخیر در رابطه با رشد اقتصادی از توزیع یکنواختی بین کشورها و مناطق جهان برخوردار نیست. چشم انداز اقتصادی برای بسیاری از صادرکنندگان کالاها اساسی، همچنان با چالش همراه است. رشد جزئی سرانه تولید ناخالص داخلی در برخی از مناطق افریقا، آسیای غربی، امریکای لاتین و کارائیب، جمعیت بالغ بر ۲۷۵ میلیون نفر از مردمی که در فقر مطلق زندگی می‌کنند را تحت تاثیر قرار خواهد داد.

چالش‌های اصلی اقتصاد جهانی

اقتصاد جهان با سه چالش مهم مواجه است:

- اعمال روش‌های تجاری یک جانبه، سیستم تجارت بین‌المللی را به چالش می‌کشد.
- افزایش تنش در بین اقتصادهای بزرگ جهان، ریسک کاهش قابل توجه تجارت جهانی را بدنبال خواهد داشت. سیاست‌های تجاری امریکا برای خروج از موافقت‌نامه‌های تجاری و یا افزایش تعرفه‌ها بدون توجه به مکانیزم‌ها و ابزارهای پیش‌بینی شده در سازمان تجارت جهانی برای اعضاء توسعه یافته و در حال توسعه، پیامدهای خوبی را برای تجارت جهانی نخواهد داشت. افزایش موانع تجاری، عقب‌گردی به تلاش‌های جهانی در جهت احیای مشارکت جهانی برای دست‌یابی به توسعه پایدار از طریق حرکت به سوی یک سیستم تجاری جهانی مبتنی بر قاعده، باز، غیر تبعیض‌آمیز و عادلانه چند جانبه و همچنین تضعیف برخی از اهداف اساسی سازمان تجارت جهانی است.

- نابرابری بالا مانع رشد فراگیر

استمرار بهبود اقتصاد جهانی فرصتی را برای ارتقاء سطح استانداردهای زندگی در کشورهای جهان بخصوص اقتصادهای در حال توسعه فراهم می‌آورد. اگرچه رشد قوی‌تر به تنهایی برای اطمینان‌یابی از نیل به گسترش منافع در بین همه مردم کفایت نمی‌کند. طبق هدف دهم از مجموعه اهداف توسعه پایدار هزاره سوم کاهش نابرابری - هم در درون و بین کشورها- یکی از عوامل اصلی برای تحقق رشد فراگیر و تسهیم پیشرفت است.

معاونت بررسی‌های اقتصادی

رابطه بین نابرابری و رشد اقتصادی در یک اقتصاد پیچیده است و عوامل دیگری از جمله اندازه اقتصاد، سطح توسعه-یافتگی و محیط سیاسی و نهادی، نقش مهمی در این زمینه دارند. از اوایل ۲۰۰۰ به بعد تصویر نابرابری در جهان دستخوش تغییراتی شده و نابرابری در اغلب کشورهای توسعه یافته بویژه بعد از بروز بحران مالی جهان در اقتصادهای اروپایی رشد کرده است. افزایش نرخ بیکاری و اعمال سیاست‌های ریاضتی در این منطقه از شواهد افزایش نابرابری در اروپاست.

در اکثر اقتصادهای در حال توسعه بویژه در امریکای لاتین و بخشی از آفریقا سطح نابرابری بشدت بالاست که مانعی برای رشد اقتصاد و بهره‌وری این مناطق محسوب می‌شود. با این وجود در برخی از اقتصادها، نابرابری تضعیف شده و ضریب جینی کاهش یافته که بررسی‌ها چهارعامل را در کاهش نابرابری، شناسایی کرده است؛ رشد نسبی درآمد نیروی کار فقیر بدلیل افزایش حداقل دستمزدها، افزایش تحصیل در میان بزرگسالان، افزایش پرداخت‌های انتقالی دولت به خانوارهای آسیب‌پذیر در قالب برنامه‌های هدفمند اجتماعی و همچنین بروز فرصت‌طلایی پنجره جمعیتی و افزایش سهم جمعیت فعال در برخی اقتصادها.

آسیای شرقی از جمله مناطقی در جهان است که پیشرفت‌های خوبی در زمینه کاهش نابرابری داشته است که علت آن اعمال سیاست‌هایی با هدف رفع نابرابری طی دهه اخیر بوده است. مهمترین اقدامات انجام شده در این خصوص شامل مواردی از جمله؛ اجرای طرح‌های بزرگ زیربنایی با هدف تولید شغل برای نیروی کار با سطح مهارت کم و مهاجران، بازنگری در سیاست‌های تعیین حداقل دستمزد، معرفی سیستم انتقالات نقدی به فقرا و تقویت سیستم بازنشستگی، هستند.

- رشد اقتصادی و محیط زیست

افزایش رشد اقتصادی اخیر، هزینه‌های زیست محیطی را بر جهان تحمیل می‌کند. بر اساس گزارش آژانس بین‌المللی انرژی میزان انتشار دی‌اکسید کربن در سال ۲۰۱۷ با رشد ۱,۴ درصد همراه بود که منشا اصلی آن افزایش رشد اقتصادی جهان، هزینه کم سوخت‌های فسیلی و تضعیف تلاش‌ها در جهت بهبود کارایی انرژی بود. در همین ارتباط آژانس بین‌المللی انرژی هم هشدار داده که تلاش‌ها برای مقابله با تغییرات اقلیمی و تامین اهداف موافقت‌نامه پاریس کافی نبوده است.

توسعه و بهره‌برداری از تکنولوژی‌های جدید مانند بهره‌برداری از انرژی باد، خورشید، تولید خودروهای برقی و باتری‌های هوشمند از اقدامات مهم در زمینه کاهش پیامدهای منفی زیست محیطی، رشد اقتصادی است. حدود ۶۱ درصد از طرح‌های جدید راه‌اندازی شده در زمینه تولید نیرو در سال ۲۰۱۷ مربوط به طرح‌های انرژی تجدیدپذیر بوده که ۳۷ درصد آن را طرح‌های انرژی خورشیدی، تشکیل داده است.

معاونت بررسی‌های اقتصادی

بدلیل شدت‌گیری طرح‌های مربوط به انرژی‌های تجدید پذیر و خودروهای برقی، آژانس بین‌المللی انرژی، پیش‌بینی کرده است که رشد سالانه آلودگی کربن بین سال‌های ۲۰۱۶ الی ۲۰۴۰، فقط ۰,۴ درصد باشد که در مقایسه با رقم رشد سالانه ۲,۲ درصد در بازه زمانی سال‌های ۲۰۰۰ الی ۲۰۱۶، پیشرفت خوبی را نشان می‌دهد. افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر در تولید کل انرژی در سال ۲۰۱۷، مانع از تولید ۱,۸ گیگاتن دی‌اکسید کربن یا معادل ۵,۵ درصد از کل آلودگی کربن در این سال شده است.

با وجود ظرفیت‌های بالای نصب شده جدید در رابطه با طرح‌های انرژی‌های تجدید پذیر، این انرژی‌ها فقط ۱۹ درصد از ظرفیت تولید نیرو و ۱۲,۱ درصد از تولید نیرو در جهان را دارا هستند. در صورت استمرار رویه فعلی، ۵۵ سال زمان لازم است تا سهم انرژی‌های تجدید پذیر در کل ظرفیت تولید نیرو در جهان به ۵۰ درصد برسد. لذا دست‌یابی به هدف موافقت‌نامه پاریس یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های اقتصاد جهانی است.

اقتصادهای در حال توسعه سرمایه‌گذاری بیشتری در زمینه انرژی‌های تجدید پذیر در مقایسه با اقتصادهای توسعه یافته دارند و رشد قابل توجه سرمایه‌گذاری‌های اخیر در کشورهای مصر و امارات متحده عربی از شواهد این موضوع است. بزرگترین سرمایه‌گذار در زمینه انرژی‌های تجدید پذیر در جهان، کشور چین با سهم ۴۵ درصدی از کل سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در این زمینه است.

چالش‌های کوتاه مدت در رابطه با انرژی‌های تجدید پذیر شامل مواردی از جمله مقابله با هزینه‌های بالای دریافت تسهیلات و پشتیبانی‌های کمتر بخش دولتی و همچنین یکپارچه شدن ظرفیت تولید انرژی تجدید پذیر در قالب شبکه‌های تامین برق است. در حالی که هزینه‌های تولید انرژی باد و انرژی خورشید در حال کاهش است، ممکن است با افزایش نرخ‌های بهره و خروج دولت‌ها از طرح‌های حمایت قیمتی، تامین مالی دشوارتر و گران‌تر شده و در نتیجه از جذابیت این طرح‌ها کاسته شود.